

Uzdravení syna centurionova

Matouš 8:5 Tu když přišel do Kafarnaum, přistoupil k němu jeden setník a prosil ho:

6 "Pane, můj sluha leží doma ochrnutý a hrozně trpí."

7 Řekl mu: "Já přijdu a uzdravím ho."

8 Setník však odpověděl: "Pane, nejsem hoden, abys vstoupil pod mou střechu; ale řekni jen slovo, a můj sluha bude uzdraven."

9 Vždyť i já podléhám rozkazům a vojákům rozkazuji; řeknu-li některému 'jdi', pak jde; jinému 'pojď sem', pak přijde; a svému otroku 'udělej to', pak to udělá."

10 Když to Ježíš uslyšel, podivil se, a řekl těm, kdo ho následovali: "Amen, amen, pravím vám, tak velikou víru jsem v Izraeli nenalezl u nikoho."

11 Pravím vám, že mnozí od východu i západu přijdou a budou stolovat s Abrahamem, Izákem a Jákobem v království nebeském;

12 ale synové království budou vyvrženi ven do tmy; tam bude pláč a skřípění zubů."

13 Potom řekl Ježíš setníkovi: "Jdi, a jak jsi uvěřil, tak se ti staň." A v tu chvíli se sluha uzdravil.

Když se zamýšlíme nad biblickým textem, který k nám mluví z velké dálky mnoha věků, měli bychom postupovat následujícím způsobem: Nejprve bychom měli zjistit, o čem to text vlastně vypráví, pokusit se vžít do oné reálné dávné situace a zjistit nebo alespoň odhadnout, co nejvíce z okolností, které mohly daný text, danou situaci provázet. K tomu nám může velmi dobře posloužit biblická věda, především její metoda historické kritiky.

Pak bychom se měli zamyslet nad záměrem onoho dávného pisatele, co on tím chtěl říci. Zdali třeba nechtěl říci něco poněkud jiného, nežli jak dnes text běžně čteme, případně co mohlo stát za jeho rozhodnutím zapsat právě tuto látku/tento příběh a zapsat ji tak, jak ji zapsal. I zde nám může biblická věda pomoci, především svým oborem literární a formové kritiky, ale i celkovým rozhledem po starověkém světě a jeho duchovní půdě. Ovšem neměli bychom se už na tomto stupni zřikat ani jisté dávky intuice a sympatie, jakou do textu vkládáme - někdy nám při výkladu může být dobrým vůdcem-

Pak ovšem bychom se ještě měli zamyslet nad tím, co nám text říká přes onu obrovskou časovou vzdálenost, neboť to je již blízko jeho významu duchovnímu, jeho významu, který poukazuje k naší budoucnosti jako jednotlivců i jako celého lidstva, jinými slovy, měli bychom postupovat tak, jako postupujeme při bohoslužbě. Při ní též postupujeme od hmotných věcí - připravujeme čisté plátno na pokrytí oltáře, klademe na něj hmotné, byť nepatrné, substance. Nad nimi se modlíme a vyjadřujeme svůj úmysl. A pak přihlížíme jejich proměně ve skutečnost ryze duchovní, ve skutečnost, jež má platnost přes hranice věků a přes hranice naší bytosti.

Když nyní uvažujeme o příběhu uzdravení syna setníkova, o příběhu, který se nám stal příkladem (někdy falešné) pokory, třeba se tedy nejprve zamyslet nad skutečnou situací, z níž tento příběh vyplynul. A tu je třeba říci, že možná se nesběhlo všechno tak, jak si to později evangelista vyložil a jak to předal následujícím generacím. Co je pro tento příběh charakteristické? Je to především postava centuriona, muže v cizích službách, pravděpodobně sama cizince, který se sklání před osobou a mocí Ježíšovou a vyznává před ním svou pokoru a svou víru. Jan v analogickém příběhu (J 4,46nn.) mluví o královském služebníku, ovšem příběh tam má poněkud jiné vyznění; nás zajímá tento příběh, Matoušův. Předpokládejme tedy, že se příběh skutečně odehrál zhruba tak, jak je popsán a že jeho protagonistou byl skutečně cizinec v římských službách. Už to, že se obrací na Ježíše se svou prosbou, je hodné zaznamenání. Bývá zvykem poukazovat na jeho sociální cítění, neboť nebývalo nikdy zrovna zvykem pánů, starat se příliš o zdraví svých služebníků - tehdy především otroků. Je ovšem nutno podotknout, že slovo *παῖς* zde použité je dvojznačné a může znamenat také prostě, chlapce, syna. Evangelista Jan v paralelním místě skutečně mluví o synovi, což by lépe vysvětlovalo centurionovu zainteresovanost na jeho zdraví. Zajímavější je však, že se obrací na Ježíše. Římané byli v Palestině okupační

moci. Jejich okupace nebyla navíc tak dávného data, takže v době Ježíšově ještě nedošlo k příliš silné inkulturaci. (Orientální provincie pod přímou císařskou správou se jí ostatně bránily dost dlouho a dost houževnatě.) Proč se tento člověk, spjatý s úzkou vrstvou vládnoucí okupační moci obrací na domorodého léčitele a nikoli na vlastní lékaře, které pravděpodobně legie měla k dispozici? Vždyť víme, že i nyní americká armáda, hlavní pacifikátor a imperiální síla světa všude s sebou vozí všemožné zabezpečovací jednotky, lékařské na prvním místě, aby tak její vojáci mohli žít téměř ve vakuu nedotčení světem, který přijeli pacifikovat či kolonizovat.

Pak si povšimneme například toho, že zmínka o služebnících tak, jak jí dne rozumíme, může být přespiritualizovaná interpretace. Mohlo to být docela dobře tak, že setník, jako muž jiného kulturního okruhu prostě dobře neznal, jak to u Ježíše chodí, doslechl se pouze o něm a soudí, že Ježíš má své fámuly, kteří mohou uzdravovat (a třeba i za nižší cenu.) Tedy nakonec přece jen je to příběh o sbližování kultur, o tom, jak cizinec z jiného kulturního okruhu přes různá nedorozumění vstupuje ve styk s Ježíšem a využívá jeho služeb?

Ano, ale co právě tímto chtěl evangelista říci? Jeden jeho úmysl je jasný - jako se Ježíšova činnost neomezovala na okruh Izraele, nesmí se na něj omezovat ani misijní a jiná činnost církve. Mezi těmi, kdo nepatří do našeho kulturního okruhu, je mnoho těch, kteří by velmi rádi užívali jeho plodů, jen kdyby jim je někdo nabídl. Kristova zvěst je univerzální, jako je univerzální víra, která může vzejít v každém lidském srdci a kterou zde evangelista portrétuje na onom centurionovi, jenž věří v Ježíšovu moc uzdravovat pomocí "služebníků" na dálku.

A co když se nad příběhem zamyslíme s odstupem oněch dvou tisíc let, když odhlédneme od všeho podmíněného časem a dobou, co pak nám bude chtít říci? Je jistě mnoho možností duchovního poučení, které si z něj můžeme vzít; vyberu jednu. Máme přísloví, proč chodit ke kovářičkovi, když můžeme jít ke kováři. Přesně to dělá centurio - spokojil by se i s učedníky - vždyť on a jeho věc nejsou tak důležité. Jaká je odpověď duchovního světa? **"Já přijdu a uzdravím ho."** Kdo se s vírou obrací na jakékoli dobré síly, dobré duchy, obrací se na Boha a Bůh mu odpoví. (V tom smyslu je například správné řešení, které přijal druhý Nicejský koncil stran úcty k obrazům - veškerá úcta vzdávaná obrazu přenáší se na jeho prototyp. A podobným způsobem funguje i kult svatých v římské církvi.) Ale počkejme ještě, než budeme s úvahou hotovi: **Jak** Bůh odpovídá? **"Já přijdu a uzdravím ho."** - Ἐγὼ¹ ἐλθὼν θεραπεύσω αὐτόν" Odpovídá nám **já**, univerzální kosmické já, princip naší individuality, božský princip. (Zároveň vidíme, že tento princip "já" nevystupuje v evangeliích jen u Jana, domnívám se, že i zde o něm můžeme mluvit.). A co se stane, když si uvědomíme tuto nejvnitřnější pravou podstatu božství, to že je s námi zajedno v našem já? - Nepotřebujeme už vnější pomoc.

Vím, že tento výklad poněkud skřípe: Jak to, že setník prosí o vyslání služebníků, ještě potom, co tuto větu od Ježíše slyšel? Kdyby ji byl pochopil, byl by reagoval úplně jinak; respektive kdyby byl evangelista měl tento výklad na mysli, dal by své postavě jinak reagovat. Ale kdo nám zabráni vidět v posvátných textech třeba i více, než do nich bylo vloženo přímo při jejich sepsání. Uznáváme-li tyto texty za inspirované, pak nemuselo být jejich autorům, třeba i duchovně vyspělým, být vždycky jasné, co vlastně píší a jaký to má a bude mít dosah. To se stává. Stává se nám to i tehdy, když jakoby žijeme v roli centurionovů: musíme nějaké poselství slyšet dvakrát, třikrát, tisíckrát, než je pochopíme. A stává se nám to i tehdy, když něco sami vytváříme - nikdy si nejsme jisti, jaký naše dílo nebo náš čin bude mít dosah.

1 Řečtina je plně flektivní jazyk stejně jako čeština a v těchto jazycích se v běžné výpovědi osobního zájmena jako podmětu neužívá. Přítomnost osobního zájmena v této větě je nesamozřejmá a signalizuje, že osoba zde stojí v důrazu.